

Sodobno s priokusom preteklosti

Z nagrado Prešernovega sklada je dobil letos priznanje arhitekt za notranjo arhitekturo, Milan Pogačnik, človek, ki je prav v našem mestnem jedru oblikoval vrsto prostorov – trgovskih in gostinskih, če se spomnimo le nekaterih: MK na koncu Miklošičeve (od tu je zrasla ideja Arsov), Klub delegatov, zlatarna Loboda, pivnica Slonček, Alka bar, Centromerkur, modni atelje Marta Hrovatin.

V teku je priprava za celotno prenovu Čopove 7 in 9, pa nekdanje Lesnine na Tromostovju, ki bo odslej trgovski prostor »Doma«, vendar s popolnoma drugače zasnovano ponudbo, kot je tradicionalna ponudba Domovih trgovin. »Arhitekt Milan Pogačnik je s svojimi kreacijami presegel stereotipnost podobnih nalog, poleg oblikovalskih dosežkov pa predstavlja njegovo delo tudi viden prispevek h kulturi mesta,« je utemeljila njegovo priznanje komisija za Prešernove nagrade.

– Kako pa gledate na svoje delo vi sami, tovariš Pogačnik, kako se lotite posamezne naloge?

Pri vsaki nalogi sem od začetka do konca, od svoje prve zamisli do končne in konkretne oblike te zamisli. Sem torej tudi sam tisti, ki izbira in usmerja delo obrtnikov ipd. Reševanja same naloge pa se lotevam zelo kompleksno v skladu z njeno funkcijo ter hotenji posameznih naročnikov, hkrati pa posvečam vso pozornost širšemu, največ-

krat občutljivemu spomeniškem okolju. Na prostor, ki ga oblikujem skušam gledati torej celovito, kajti ambientalna danost je vrednota, kateri se moraš s svojo nalogo podrediti. V občutljivem arhitekturnem okolju naj ne bo noviteta nekaj vsiljenega, temveč kar se bo v to okolje harmonično vklapljalo in z njim prepletalo. Torej naj ne bi šlo za historiziranje, temveč za novo vzpostavljane kvalitete z občutkom za večraj.

Vendar pa za uspeh danega programa ni odločujoča samo uspešno rešena naloga arhitekta, to je le eden od pogojev za uspeh, je le del celote. Kot ilustrativen primer naj vzamem pivnico Slonček, ki sem ji dal značilno zunanjo obliko angleškega puba, ki ga srečamo kjerkoli, od Kanarov do Azije; pričakovati bi torej bilo, da bo tudi ponudba in kar je s tem v zvezi v tem primeru na nivoju puba. In tu se pri nas po navadi hudo zatakne.

Vzemimo še za primer Cen-

tromerkur, tako lep primer secesijske arhitekture in to na takem mestnem položaju, na sami hrbtenici od starega mesta k novemu. Torej dane so vse možnosti, da bi to lahko bila trgovina z izbrano ponudbo, morda butik trgovina z modnimi revijami ipd. Tudi mi bi torej marsikdaj lahko imeli tisto, o čemer govorimo, da imajo samo »zunaj«, le malo več kultiviranosti bi moralo biti med tistimi, ki bi morali biti za to odgovorni. Saj je prav žalostno, da nimamo več niti tistega, kar smo včasih že imeli, nikakršnih specializiranih trgovin in lokalov, povsod je vse, tistega kar iščeš pa nikjer. V takih primerih, ko ponudba tako zelo caplja, ostaja arhitektura sama kot neka izgubljena dragocenost.

Mestni človek sem, zelo rad sem v mestu, rad sem v lokalih, rad sem z ljudmi, morda sem zato postal toliko bolj izostren za notranje prostore, saj se vanje vedno znova vračam, kot se vračam v svoje stanovanje, zato želim, da so ti prostori taki, da mi je v njih prijetno.

Naš pogovor je tekkel v arhitektovmansardnem stanovanju na Trgu osvoboditve, stanovanju, ki je tudi samo pravi primer do zadnjega detajla oblikovno pretehtanega prostora, ki diha neko posebno razpoloženje in ki združuje hkrati umirjeno in prijetno domačnost z enkratno izbranstvijo in skladnostjo. Tako tudi tu, kot v drugih prostorih, ki jih je arhitekt Pogačnik oblikoval, takoj začutimo njegovo občutljivo in tenkočutno oblikovalsko moč.

V. L.

LJUBLJANA SKRITA, NEZNANA

Sv. Krištof za varnost

Najbrž bi lahko na prste prešteli tiste Ljubljančane, ki vedo, kaj pomeni reliefna podoba sv. Krištofa, vzidana v višini prvega nadstropja hiše na Levstikovem trgu št...

Mož, ki je menda živel v 3. stoletju in o katerem pripoveduje legenda, da je bil bojda velikanske rasti, se je imenoval Offoros in so ga šele pozneje naredili za Christofforosa – kristonosca. Po »legendi Aureli« iz 13. stoletja sodi med tiste priporočnike v sili, ki so bili v viharjem srednjem veku najbolj iskani: če se ozrete na njegovo podobo ob zgodnji jutranji uri, tega dne ne boste umrli nasilne smrti. Kakšno upanje za tiste čase! Sicer pa še dandanašnji nosijo nekateri vozniki njegovo podobo kot obesek na ključih svojega avtomobila – ne da bi vedeli, kaj pomeni.

V tistih časih so ga radi, še bolj velikanskega, kot je bil v resnici, slikali na stene vaških cerkva: samo pogled vanj navsezgodaj – pa si bil tistega dne že varen pred vsemi vojskami tega sveta – so verjeli. Najbrž je tale ljubljanski Krištof nastal iz enakega vzroka – pa še iz enega: njegova podoba je navadno označevala hišo, v kateri je v času reformacije prebival protestantski predikant. Prebrisana ideja, prav gotovo! Svojo hišo je označil z enako »garancijo varnosti« pred nasilno smrtjo, kot so jo katoliški duhovni slikali na stene svojih cerkva.

Izročilo pravi, da je v tej hiši na današnjem Levstikovem trgu takrat živel Jurij Dalmatin, protestantski predikant, prevajalec prve slovenske, sicer pa 12. biblije po vrsti na svetu. Človek, ki je pred 400 leti – biblija je bila dotiskana 9. novembra 1583 – postavil slovenskemu jeziku za tiste čase tako pomemben spomenik, kakršne so nekoč postavljali samo faraoni samim sebi. Naj torej uživa vsaj malo spoštovanja ta neznatni – pa še ta nehoteni – spomenik fararonu slovenske književne besede!

FOTO: V. VIVOD

KULTURA V ZDRUŽENEM DELU

Kompasova galerija Janez

Pred dvema letoma, natančneje v decembru 1980, so v Kompasovi poslovni stavbi na Pražakovi ulici odprli manjšo galerijo Janez. Namen galerije je širiti kulturo in likovno izobrazbo med delavci Kompas, ki jih je v stavbi okoli štiristo, ter omogočiti nadarjenim amaterjem iz kolektiva, da pokažejo svoja dela.

Razstavni prostor je seveda odprt tako našim znanim likovnim umetnikom kakor tudi še neveljavljenim začetnikom. Dela so na ogled v avli v šestem nadstropju stavbe, ki ga vsi delavci obiščejo pravzaprav vsak dan. Temu primerno je tudi zanimanje zaposlenih. Tudi gostje si razstave mimogrede ogledajo, seveda pa je razstavni prostor odprt tudi vsem drugim občanom.

Razstave so organizirane povsem prostovoljno. Do nedavnega je bila praksa, da je Kompas od vsakega umetnika odkupil po eno razstavljeno delo za hišno zbirko. Zaradi težkega stanja v turizmu nasploh pa bo verjetno z odkupi konec.

Programski svet sestavi načelni spored razstav za vse leto, seveda pa nujno prihaja do manjših sprememb. Razstave

se menjajo načelno enkrat na mesec, praviloma ob petkih. Takrat pripravijo tudi krajši kulturni spored in srečanje z avtorjem, in povedati je treba, da so otvoritve še posebej dobro obiskane.

Poleg razstav s strokovno turistično vsebino je poudarek na razstavah z likovno tematiko, razstavah ročnih del in uporabne umetnosti, pa tudi fotografije. Med umetniki, ki so že razstavljali v galeriji Janez, naj omenimo Borisa Jesiha, Veselko Šorli-Puc, Dušana Premrla, Viljama Jakopina in delavce Kompas Milana Pikla, Mitro Grujića, Franceta Cegnarja, Živo Briceja in Vesno Črnivec, pa fotografa Jožeta Mallyja in Boruta Šraja, naslednji mesec pa bo odprta razstava Jureta Cekute.

vk

DOBER DAN, NAŠ OBČAN

Lepo je pomagati ljudem

Lizika Pečenko je prijetna sogovornica, ki pa raje pripoveduje o bogatem delu Rdečega križa kot o sebi, svojem življenju. Že leta nazaj je predsednica RK v krajevnih skupnostih Kolodvor in Josip Prašnikar, aktivna pa je tudi v drugih DPO v krajevnih skupnostih in občini.

Rodila se je v Škocjanu v Podjuni na Koroškem, med drugo vojno je v Ljubljani kot ilegalka pomagala osvobodilnemu boju, v Podjuni pa pomagala pri organiziranju in širjenju Osvobodilne fronte. Aktivistka RK je že od leta 1946, o svojem prvem stiku s to humanitarno organizacijo pa pripoveduje takole:

»Mož je bil zaprt v Dachau, s sinom pa sva bila na Koroškem. Po končani vojni so bili vsi jugoslovanski politični zaporniki v taborišču dlje kot ostali in takrat nisem o možu ničesar vedela. Vendar pa sem kmalu dobila od Glavnega odbora RK Slovenije pismo, ki ga je poslal mož in v katerem je pisal, da se bo verjetno kmalu vrnil. To je bilo zame veliko olajšanje in hkrati prvi prijetni stik z RK, ki je že takrat skrbel za poizvedovanje.«

»Narava dela RK se je po vojni nekoliko spremenila. Kakšna dela in naloge opravlja RK v KS danes?«

»Aktivnost naše organizacije je živopisna. Poleg akcij zbiranja oblačil, obutve, papirja, pohištva itn. smo lani pripravili še precej obdaritev in drugih akcij. Za dan žena smo, na primer, zbrali denar za starejše, pa tudi za mlajše socialno ogrožene in

bolne žene. Ob tednu RK in tednu solidarnosti smo prav tako nudili socialno pomoč socialno ogroženim krajanom in otrokom. Ob dnevu republike smo bolnim, starejšim ali revnejšim krajanom podelili pralni prašek, kavo in drugo, otrokom samohranilk in revnejšim otrokom pa smo za novo leto zbrali tudi denarno pomoč.«

»Kako pridete do denarja za vašo aktivnost?«

»Nekaj denarja zberemo s članarino, saj imamo 1851 članov. Edino dotacijo nam daje občinski odbor RKS, sicer pa imamo še razne prostovoljne prispevke in seveda akcije zbiranja odpadnega papirja. Minulo leto smo imeli 3 redne in 2 izredni akcije, v katerih smo zbrali več kot 12 tisoč kilogramov papirja. Pri teh napornih akcijah pridno sodelujejo starejši aktivisti, vključujemo pa tudi mlade člane RK in pionirje OŠ Tone Čufar, ki pod našim vodstvom sodelujejo pri akcijah.«

»Kakšen je odziv krajanov pri delu RK nasploh?«

»Z veseljem lahko povem, da se zelo radi in v velikem številu udeležujejo raznih akcij in dajanja pomoči. Pri zbiranju prostovoljnih prispevkov imamo vse-

Lizika Pečenko – veliko priznanj za družbeno koristno delo

lej odprta vrata slehernega doma in zdi se mi, da ima od vseh organizacij in društev najboljši stik z ljudmi prav RK. Enako lahko rečem tudi za vse delovne organizacije, šole in druge institucije, s katerimi naša organizacija zelo dobro sodeluje.«

»Za svoje aktivno in požrtvovalno družbeno delo ste prejeli že precej priznanj: srebrni znak OF, zlato značko RK Slovenije, red republike z bronastim vencem in druge. Kaj vam pomeni delo v tej humanitarni organizaciji?«

»Rada bi poudarila, da to delo ni lahko, vendar ga vsi aktivisti opravljamo s kar največjim zadovoljstvom. Lepo je namreč pomagati ljudem – starejšim, bolnim, socialno ogroženim, saj pri tem čutiš veliko notranje zadovoljstvo. To pa je tudi najlepše plačilo za naše delo.«

MIRO PETEK